

Háda Béla

Egy polgárháború fináléja?

A Srí Lanka-i hadműveletek és következményeik

Az utóbbi egy év során a világsajtó egyre nagyobb figyelmet szentelt az általában alig ismert Srí Lanka-i polgárháború fejleményeinek. A világ e félreeső része mintegy negyedszázadon át a reménytelen etnikai válsággócok tipikus példájának tűnt. Az elmúlt hónapokban azonban olyan gyökeres fordulat állt be a polgárháború addigi menetébe, mely feltámasztotta a reményt a fegyveres harcok lezárására. A küzdelem kibillent a korábban oly jellemző holtpontról, és a kormányerők sikeres hadműveletek sorával felszámolták a lázadó Tamil Tigrisek területi hatalmát, melyet a szigetország északi részén építettek ki. A terroristabázisok semlegesítése azonban csak a konfliktus katonai fejezetének lezárulását ígéri. A tamil és szingaléz társadalomrész közötti ellenségeskedés felszámolása csak egy hosszabb és bonyolultabb folyamat lehet, melyhez a katonák elszántságánál és stratégiai bölcsességénél jóval többre van szükség. Cikkünk áttekinti a polgárháború legfrissebb, a tamil felkelők kapitulációjához vezető fejleményeit, és számba veszi biztonságpolitikai következményeit.

Három Eelam-háború

A Srí Lanka-i etnikai konfliktus az 1983. évi kirobbanása óta a szigetország legakutabb biztonságpolitikai problémája, mely az északi országrész tamil szakadárjainak kezdeti terrortevékenységből fokozatosan terebélyesedett a terrortaktika megőrzése mellett hagyományos eszközökkel is vívott kiterjedt gerillaháborúvá. A válság nyilvános adatok szerint immár több mint 70 000 halálos áldozatot követelt, az anyagi értékekben esett kár pedig ma még alig megbecsülhető. Mindennek ellenére a történetek alapvetően nem lépték át a nyugati társadalmak és politikai elitök ingerküszöbét. Mivel a polgárháború közvetlenül nem fenyegetett amerikai vagy európai érdekeltségeket, a krízist a legtöbben a szigetország belügyeként kezelték. Minden

bizonynal ennek is köszönhető, hogy korunk egyik leghosszabb ideje fennálló fegyveres konfliktusává válhatott.

A történetek kiindulópontja egy évtizedeken át tartó belpolitikai folyamat, melynek keretében a sziget lakosságának mintegy 74 százalékát kitevő szingaléz (szinhalák) fokozatosan háttérbe szorították a 17 százalékban képviselt tamil kisebbséget. A tamilok Srí Lanka északi területeit és keleti partvidékét lakják. Összefüggő településterületükön erős helyi többséget alkotnak, jelenlétük a szigeten pedig az i. e. 2. század közepe óta folyamatos. A szingaléz nacionalisták az ország egységét és kulturális arculatát veszélyeztető tényezőt látnak bennük. A többségi társadalom nemzeti ideológiája a szigetet egységes szingaléz „nemzetállamként” értelmezi, melyet az i. e. 6. században érkezett hon-

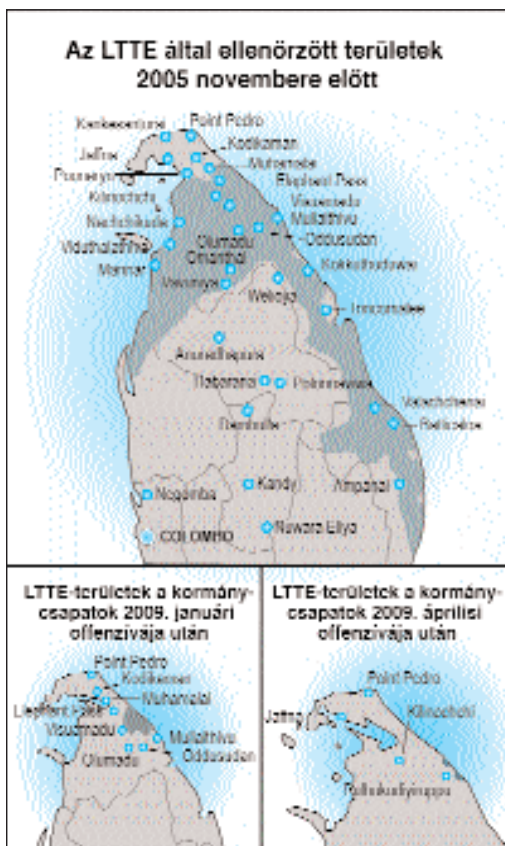
foglaló ősök biztosítottak utódaik számára. E nacionalista múltértelmezés a tamilokat idegen behatolókként határozta meg, hivatalos, kormányzati szintre pedig az 1956-ban hatalomra került, önmagát a belpolitikai erőterben eredetileg baloldalként azonosító Szabadságpárt emelte. A párt vezetője, Solomon R. D. Bandaranaike miniszterelnökségével kapott lendületet az a politika, mely törvények sorával igyekezett gyengíteni a tamilok társadalmi, gazdasági és politikai pozícióit. Kisebb megszakításokkal, de ez a kurzus lényegében a nyolcvanas évekig fennmaradt, katalizátórává válva az egyre növekvő etnikai feszültségnek. Minthogy a szingaléz társadalom jelentős csoportjai (buddhista pap-ság, városi munkásrétegek stb.) támogatták a kirekesztő politikát, egyre több tamil számára lett vonzó a szakítás gondolata. A szingaléz törekvésekre a településterületükön megalakítandó, önálló Tamil Eelam (Tamil Ceylon) eszméje volt a válasz, melynek létrehozásáért az egyre romló belpolitikai hangulatban végül kirobbant a fegyveres felkelés.

Srí Lankán a katonai folyamatok alapján hagyományosan négy szakaszra osztják a polgárháború eseménytörténetét.

Az úgynevezett *első Eelam-háború* az etnikai konfliktus nyitányának tekintett, több napig tartó tamillelens zavargásoktól számítható. Jellegzetessége a felek alapvető felkészületlensége volt. Az első tamil fegyveres csoportok ugyan már az 1970-es évek elején megalakultak, az összesen mintegy 38 kisebb-nagyobb frakció által képviselt szakadár mozgalom ekkor még túl atomizált volt ahhoz, hogy kisebb rajtaütéseknél és terrorakciónál komolyabb műveleteket hajthasson végre. A legaktívabbak között már kezdetektől ott találhatjuk az 1972-ben alakult Tamil Eelam Felszabadító Tigriseit (*Liberation Tigers of Ta-*

mil Eelam – LTTE), akik közel-keleti minták alapján csakhamar az öngyilkos merényletek módszereit is elsajátították. A Fekete Tigrisek, az LTTE öngyilkos terroristái 1987 júliusában hajtották végre az első ilyen támadást.

A másik oldalon a Srí Lanka-i hadsereg sem bizonyult felkészültebbnek. A több, objektív biztonság- és védelempolitikai tényező miatt kis méretű, és főként szárazföldi hadszíntéren szerény művelési képességekkel bíró szingaléz haderő eleinte nem bizonyult alkalmasnak arra, hogy felszámolja az ország tamilok lakta őserdei vidékein berendezkedő szakadár mozgalmat. A probléma megoldásához Kotte indiai segítséget kért, amit az is indokolt, hogy a Srí Lanka-i tamil szakadárak ezer szállal kö-

tődtek az indiai tamilok politikai mozgalmához, és jelentős támogatást is kaptak a kontinensről. Az együttműködés kereteit az 1987. július 29-i egyezmény jelölte ki. Ebben Radzsiv Gandhi indiai miniszterelnök és Junius Richard Jayawardene Srí Lanka-i elnök megállapodott egy indiai békefenntartó műveletről, melynek célja a tamil csoportok lefegyverzése és a béke helyreállítása lett volna az északi régióban. A nagyjából 60 000 fős állománnyal működő Indiai Békefenntartó Erők (*Indian Peace Keeping Forces – IPKF*) tevékenysége nyomán a szakadár mozgalmak túlnyomó része valóban megszűnt, az LTTE viszont – meglátva a lehetőséget a többiek leszerelésében – megtagadta a fegyverletételt, és az ellenállás mellett döntött. Velupillai Prabhakaran, a Tigrisek vezetője hajlandó volt befogadni a feloszlatott szervezetek aktivistáit, és a harc folytatásának deklarálásával sikeresen biztosította mozgalma számára a korábban több szervezet között megoszló erőforrások legnagyobb részét. Ezzel olyan erőt hozott létre, amely már többel próbálkozhatott, mint a korábbi szerényebb akciók. Ennek első felvonását az indiaiak elleni műveletek jelentették. Az IPKF nem volt kellőképpen felkészítve az őserdei gerillaharcra, emiatt a Tigrisek rajtaütései eredményesen destabilizálták a helyzetét. Miután az indiai katonák erőszakos túlkapásai miatt a lakosság is elfordult tőlük, Újdelhi 1990-ben véget vetett a missziónak. A háború első szakasza az indiai kivonulással zárult.

A második Eelam-háború az LTTE jelentős térnyerésével kezdődött, amit az indiaiak visszavonulása nyomán kialakult katonai vákuum is elősegített. Túlás nélkül állíthatjuk, hogy a terroristaszervezet befolyása ekkor volt a legnagyobb. Még 1990-ben megszállták Jaffnát, a sziget északi térségének legjelentősebb települését is. A kikö-

tőváros a történelmi időkben a Srí Lankára települt tamilok kormányzati központja volt, és ezt a szerepet szánták neki a megalakítandó Eelamon belül is. Az északi félszigeten elhelyezkedve a város szárazföldről rendkívül jól védhető, a sziget többi részéhez mindössze egy keskeny földszávvval, az úgynevezett Elefánt-átkelővel, valamint a Jaffna-lagúnát átszelő vasúti és közúti átjáróval csatlakozik. Elvesztése óriási presztízsvesztés volt a kottei kormánynak, mely csak öt évvel később tudta kiköszörölni ezt a csorbát. A Jaffna visszafoglalására indított 1995-ös offenzíva jelenti a második szakasz lezárulását. Az október 17-én indított, Riviresa fedőnevű hadművelet eredményeképpen december 2-ára helyreállt a kormányerők ellenőrzése a város felett.

Az LTTE visszaszorulása azonban csak ideiglenesnek bizonyult. Ezekben az években alakult ki északon az a nagyjából 15 000 négyzetkilométeres, bizonytalan határvonalú terület, melyet az LTTE tartósan kivont a Srí Lanka-i kormány ellenőrzése alól. Ide volt sorolható Mullaitivu és Killinochi teljes körzete, Mannar, Batticaloa, Vavuniya jelentős területei, valamint Trincomalee és Ampara körzetének egy része is. A kezére került vidéken a szervezet nemcsak támaszpontokat, hanem állami működést imitáló intézményeket is igyekezett kiépíteni. A pénzverés és a rádiókommunikáció megszervezése mellett központi bank és bíróság felállítása is megkezdődött. Az LTTE ekkorra már kinőtte a terrorista szervezet kereteit. Tagjai a gerilla-hadviselés és -taktikák területén is komoly jártasságra tettek szert. A fegyveres állományon belül a hagyományos haderőnemi struktúrát mintázó szervezeti elemek (flotta, légierő, hírszerzés) kiépítése is megtörtént. A vezetési hierarchiában a műveletekért és a legfelső döntéshozatalért felelős katonai szárny mellett egy alárendelt politikai szárnyat is

elkülönítettek. Mindez természetesen nem jelenti azt, hogy az LTTE valódi, jól felszerelt hadsereggé vált volna, de szedett-vedett eszközei ellenére műveleti képességei számottevő javulást mutattak.

A harmadik Eelam-háborút Jaffna visszavételétől a 2002. évi tűzszünetig számítják, ezen belül azonban fontos cezúrákat határozhatunk meg. 1997 és 2001 között a szingaléz hadvezetés számos kisebb-nagyobb művelet megindítására vállalkozott (Jayasikuru, Kihinira stb.), melyeknek közös vonása, hogy stratégiai céljaikhoz képest szerény eredménnyel zárultak. A szakadárak tevékenységének intenzitása, akcióképessége nemhogy csökkent volna, hanem érzékelhetően növekedett. A Tigrisek második nagy előretörésére 1999–2000-ben került sor, mikor egyre erősödő nyomást gyakoroltak az Elefánt-átkelőnél kiépített szingaléz hadállásokra. Ennek következtében 2000-re a helyzet kritikussá vált: úgy tűnt, Jaffna újra a tamil felkelők kezére kerülhet. A kormányerők gyenge felszereléssel és morállal, alapjában véve ellenséges lakossági környezetben működtek, ami részben magyarázza elégtelen teljesítményüket. A városba visszahúzódott csapatok végül megtartották Jaffnát, azonban világossá vált, hogy a Srí Lanka-i fegyveres erők adott állapotukban nem tudják felszámolni a szakadár mozgalmat.

A második fordulat sem várható magára sokáig. Az Amerikában 2001. szeptember 11-én végrehajtott terrortámadások a szigetországban is éreztették hatásukat. A nemzetközi figyelem egyre inkább ráterelődött az LTTE terrortevékenységére. A Tigriseknek ekkorra jelentős támogatói köre alakult ki a nyugati tamil diaszpórák körében. Ezek önkéntes vagy kevésbé önkéntes adományaiból, valamint legális vállalkozásaik nyereségéből komoly források álltak rendelkezésükre. E bevételek azonban a terrortámadások nyomán meghozott nyugati intézkedések következté-

ben rohamos apadásnak indultak. Az indiai haditengerészet már 2000-ben lezárta a két országot elválasztó Palk-szorost. A Tigrisek e tengeri átjárón keresztül tartották a kapcsolatot Tamil Nadu-i támogatóikkal, akik zömmel fegyverekkel és egyéb hadfelszereléssel segítették őket. A külső kapcsolatok szűkülése nyomán fellépő ellátási nehézségek – bár hatásuk igazán csak évek múltán érződött – jelentősen csökkentették a Tigrisek akcióképességét. A kedvezőtlen fordulat Velupillai Prabhakarant is lépésre ösztönözte: 2002-ben jelezte, hogy kész tárgyalni a békéről. Az év februárjában a Kotte által felkért Norvégia mediációja és az észak-európai államok közreműködése mellett meg is kezdődtek a tűzszüneti és béketárgyalások a Srí Lanka-i kormány képviselői és az LTTE politikai szárnya között.

A béke illúziója

A 2001. decemberi választásokon kormányra jutott egyesült nemzeti párti Ranil Vikramasinghe miniszterelnök kedvezően fogadta az LTTE vezérének gesztusát. Noha az új kormányfő és a felkelők titkos előkészítő tárgyalásainak köszönhetően már 2002. február 22-én megszületett a tűzszüneti megállapodás (*ceasefire agreement – CFA*), hamar világossá vált: mindez nem jelenti azt, hogy a felek a békére is készen állnának. A Tigrisek vezérkara és a Srí Lanka-i kormány békeelképzelései között ugyanis szinte áthidalhatatlan szakadék tátongott. Míg előbbi sikeres küzdelmének eredményeképpen a tamil területek elszakadásának és függetlenségének elismerését várta, az utóbbi szinte bármibe belemehetett – ezt kivéve. A stratégiai célok egymást kölcsönösen kizáró jellege (tamil függetlenség vs. Srí Lanka-i egységállam) mellett a felek értékalapú

problémamegközelítése is lehetetlenné tette a további közeledést. Az elemzők joggal mutattak rá arra, hogy a formális tűzszünet alatt – igaz, alacsony intenzitással – gyakorlatilag végig zajlott a polgárháború. A tűzszüneti egyezmény betartásának ellenőrzésére felállt a Srí Lanka-i Megfigyelő Misszió (*Sri Lankan Monitoring Mission – SLMM*), és 2002. szeptember 16-án megkezdődtek a béketárgyalások is. A felek – mint ahogy az várható volt – a legfontosabb területen, az északi országrész közállapotainak és politikai viszonyainak rendezéséről nem tudtak megállapodásra jutni. Mindez a reményteljes kezdek után hamar elvezetett a kudarchoz. A tárgyalások végül 2003 tavaszán omlottak össze.

A 2004. december 26-án az egész társaságban pusztító cunami Srí Lankát is súlyosan érintette. A mintegy 35 000 áldozat legnagyobb része a tamil vidékek lakója volt. A szökkőár sok egyéb mellett megrongálta a Tigrisek mullaitivui bázisát is. A tragédia világszerte nagy nyilvánosságot kapott, és a nemzetközi figyelem keresztüztüében alábbhagytak az összecsapások is. Az LTTE megkísérelte felhasználni az újjáépítési akciókat saját „intézményeinek” külső elismertetésére, a kottei kormány tiltakozása azonban keresztülhúzta a felkelők számítását. A szervezet egyre csökkenő erejét, melyet belső megosztottság is súlyosbított, nem lehetett legitimációs aktusokkal pótolni. A cunami okozta sokk – bár rámutatott a két etnikum békés egymás mellett élésének szükségességére – végül csak átmenetileg csökkentette a konfliktus intenzitását.

A 2005. év újabb fordulatot hozott annak a szingaléz politikai kurzusnak a hatalomra jutásával, mely az elmúlt hetekben lezárult hadműveletekben látta a helyzet végleges megoldását. November 19-én Mahinda

Rajapakse korábbi miniszterelnök, a Szabadságpárt jelöltje ült az elnöki székbe. Az új államfő eleinte hitet tett a béketárgyalások folytatása mellett, a lehetséges eszközök sorában azonban jól érzékelhetően elődjénél nagyobb mértékben tartotta számon a katonai megoldást is. Ennek első jelei személyi változásokban, két hírhedt keményvonalas előtérbe kerülésében nyilvánult meg. A védelmi miniszter posztját az elnök öccse, Gotabhaja Rajapakse, míg a vezérkari főnökét a Jaffnát biztosító szárazföldi erők parancsnoka, Sarath Fonseca altábornagy vehette át.

Az új államfő üzenete kedvező fogadtatásra lelt az LTTE vezetői körében, akik 2006 februárjában el is küldték képviselőiket a tűzszüneti tárgyalások genovai fordulójára. A párbeszéd azonban igen feszült légkörben zajlott, egyrészt a Tigrisek megújult terrorhadjárata miatt, másrészt azért, mert nyilvánvalóvá vált, hogy a szingaléz álláspontjában sem várható komoly elmozdulás a három évvel korábbihoz képest. Igaz, az erőviszonyokban időközben bekövetkezett változás nem is kényszerítette őket erre. 2006 áprilisában az erőszak fokozódásával a békefolyamat újból összeomlott, és a kezdeményezés a katonai megoldást preferálók kezébe ment át. A fegyveres összecsapások folyamatosan növekvő intenzitása jelezte 2006 júliusától a *negyedik Eelam-háború* nyitányát, melynek lezárulását a szingaléz hadsereg 2009 május 18-án jelentette be.

Fegyverek végjátéka? – A negyedik Eelam-háború

Az események 2007 szeptemberétől kezdve gyorsultak fel igazán, mikor Gotabhaja Rajapakse védelmi miniszter többször utalt rá, hogy a kormány szán-

déka az LTTE katonai megsemmisítése és Velupillai Prabhakaran likvidálása. 2008. január 2-án a kormány hivatalosan is felfüggesztette a tűzszüneti megállapodást, és deklarálta a nyílt háborút. Döntésükről a rákövetkező napon a norvég kormányt is tájékoztatták. A Srí Lanka-i Megfigyelő Misszió szerepe ekkor már régóta csak a tűzszüneti egyezmény sorozatos és kölcsönös megsértésének megállapítására és a vétkesek teljesen hiábavaló megnevezésére korlátozódott. A fejlemények nem hagytak kétséget afelől, hogy Kotte ki akarja használni azt a stratégiai fölényt, melyet 2002 óta sikerült biztosítania a maga számára. Való igaz, hogy a hadsereg jó esélyekkel nézett a küzdelem elébe. Az erőviszonyok egyértelműen a javára módosultak, részben az elmúlt évek fejlesztései, részben az LTTE belső megosztottságból és utánpótlási nehézségekből adódó gyengülése miatt. Persze élőerő tekintetében a sokszoros fölény mindig is a kormány oldalán volt, a problémát az elégtelen taktikai megközelítések, a már említett gyenge morál, kiképzettség és felszerelés jelentette. Az utóbbi években azonban a szingaléz kormányerők indiai, pakisztáni és kínai segítséggel jelentős technikai fejlesztésen mentek át. Stratégiájuk homlokterében a légi uralom kialakítása és kihasználása, valamint a gerillákkal szemben sikerrel alkalmazható szárazföldi harcéljárások meghonosítása állt.

Eközben a kormány eredményesen segítette elő az LTTE sorainak bomlását is. Állandóak voltak a súrlódások a Tigrisek szervezetén belül és az egyes tamil csoportok között egyaránt. A hatalmi ellentétek 2004 márciusában vezettek a leglátványosabb következményhez, mikor az LTTE keleti parancsnoka, Karuna ezredes szakított korábbi bajtársaival, és híveivel új frak-

ciót hozott létre. A kormányzat a megosztás lehetséges eszközeként azonosította Karuna környezetét, ezért hallgatólagosan megtúrta a tevékenységét. Az LTTE 2007 júliusára végül ki is szorult a keleti tengerpart tamil lakta vidékeiről, ami Jaffna 1995-ös visszafoglalása óta a szervezet legjelentősebb területvesztése volt. November 2-án a szingaléz légierő egy rajtaütés során megölte S. P. Tamilszelvánt, az LTTE politikai szárnyának vezetőjét. Noha utódját hamar kijelölték, a béketárgyalásokért felelős tamil vezető likvidálása világossá tette, hogy Kotte már nem tekinti partnernek a Tigriseket.

A szingaléz hadműveletek megindulásakor a szakadarak még mintegy 15 000 négyzetkilométert tartottak ellenőrzésük alatt, ami az ország összterületének csaknem egynegyedét jelentette, tevékenységük pedig ennél is nagyobb területre terjedt ki. Ez 2009 januárjának végére 300 négyzetkilométerre szűkült. Az előrenyomulás különösen az utóbbi hónapokban gyorsult fel. A hadműveletek fő terhet a mintegy 150 000 főt számláló szárazföldi erők 53., 55., 57., 58. és 59. hadosztálya viselte, melyek folyamatos harcérintkezésben voltak a tamil fegyveresekkel. A harcoló egységek a kiszolgáló alakulatokkal együtt az állomány mintegy egyharmadát tették ki. A velük szemben álló tamil fegyveresek létszámát többnyire tízezer fő körülire becsülték. A Tigrisek folyamatos stratégiai visszavonulása elvileg alkalmas lehetett volna a kormányerők kifárasztására és a hadműveletek elhúzására (ami különösen az ország gazdasági nehézségeinek tükrében fontos szempont), a kormánycsapatok elakadása azonban nem következett be. Január 2-án a kormányerők bevették a lázadók „fővárosnak” kinevezett műveleti székhelyét, a Jaffnától 100 km-re, a lagúna túlsó partján

fekvő Killinochit, valamint az Elefánt-átke-lő déli bejáratát. Február 28-án elesett a Tigrisek kezén lévő utolsó jelentősebb te-lepülés, Puthukkudiyiruppu is. Március 12-re a szakadárok mindössze egy kes-keny tengerparti sáv néhány halászfaluja-ban tudták megvetni a lábukat, állásaik és a szingaléz hadsereg arcvonala közé azonban több tízezer polgári lakos szo-rult. A hadműveletek során megsemmisült a szervezet repülőeszközeinek és hajói-nak túlnyomó része is. A Vellamullivaikkal település körzetében rekedt tamil csapa-tok körüli ostromgyűrűt az óceán felől a szingaléz haditengerészet zárta be. A tengeri blokádot a Tigrisek hasztalanul próbálták áttörni.

Április végére a háború a nyílt hadszínté-ren lényegében eldőlt. Az LTTE gerillaegy-ségeinek maradványai kilátástalan helyzetbe kerültek, vereségük csak idő kérdése volt. Noha a lázadók felajánlották a fegyverszü-netet, a kormány elutasította azt, elvárva az ellenség feltétel nélküli kapitulációját. Erre végül május 17-én került sor, mikor a Tigrisek nyíltan elismerték vereségüket, és a kormánycsapatok parancsnokai szöve-geshették jelentésüket a hadműveletek le-zárásáról. A következő napon a kormány bejelentette, hogy egy szakadár konvoj és a szingaléz kommandósok között kirob-bant tűzharc során életét vesztesse Velupil-lai Prabhakaran fővezér, valamint az LTTE politikai szárnyának vezetője, Balasing-ham Nadeszan, és Pottu Amman, a szer-vezet hírszerző szárnyának parancsnoka is. Az összecsapások áldozatainak szá-máról még nem alkothatunk teljes képet, az április végi állapotra reflektáló ENSZ-je-lentés legkevesebb 6432 civil halotról számol be, a menekültek létszámát pedig százazres nagyságrendűre teszi. Az min-denesetre igen valószínű, hogy a széles körben idézett 70 000 fős becslés az elkö-

vetkező időszakban lényegesen módosul-ni fog. A harcoló felek is egymásnak ellent-mondó adatokat közöltek konkrét veszte-ségeikről.

A következményekről

Bár a Srí Lanka-i sajtó az utóbbi hónapok-ban hangos a diadalt éltető cikkektől, so-kak számára nyilvánvaló, hogy a harcok elültét követően sem köszönt be a harmó-nia kora az indiai-óceáni szigeten. A tör-tétek nyomán világos, hogy a tamilok mi-nél szélesebb önrendelkezésért és helyi kultúrájuk megőrzéséért folyó küzdelme a Tigrisek útját járva aligha vezet eredmén-nyre. Ugyanakkor egyet kell értenünk a kül-földi elemzők túlnyomó részével abban, hogy a remélt katonai győzelem közel sem oldja fel a tamil kisebbség és a szingaléz többség között feszülő ellentéteket, me-lyek az elkövetkező időszakban akár még fokozódhatnak is. Az LTTE felett aratott győzelem ideológiai síkon ugyanis könny-nen a szingaléz állameszme diadalaként értékelhető, ami a kisebbségekkel szem-beni megalázó atrocitások szaporodásá-hoz vezethet. Ennek első jelei már ma is tapasztalhatók, nem is beszélve a Srí Lanka-i társadalom hagyományosan tamil-ellenes csoportjainak aktivizálódásáról, melyek a kialakult helyzetben alkalmat lát-nak a szingaléz dominancia megerősíté-sére, egyebek mellett a Bandaranaike-kor-szak mintái alapján. A szinhala nacionalis-ták nemcsak a tamilok regionális jogait vi-tatják, hanem még azt is kétségbe vonják, hogy a tamil egyáltalán „nemzet” lenne. Az általuk képviselt és várhatóan új lendületet nyerő irányvonal alapján lehetetlen a ki-egyezés a két nép között. A politikai meg-oldásnak azonban a katonai sikerek elle-nére sincs alternatívája.

Noha az LTTE igen súlyos csapást szenvedett, és a harc beszüntetését is deklarálta, hiba volna azt feltételezni, hogy ezzel mindörökké vége a tamil fegyveres tevékenységnek Srí Lankán. A terrorcselekmények és az „alvó” terrorista-sejtek mindig is fontos részei voltak a szakadárak fegyvertárának. Nem zárható ki, hogy továbbra is a terrorizmus eszközzárával operálva a jövőben ezek okozzák majd a legnagyobb belbiztonsági problémát az országban. A Tamil Eelam Felszabadító Tigrisei mellett ugyanakkor több függetlenségpárti, vagy széles autonómiában gondolkodó csoportosulás létezik, melyek ébren tartják a tamil nemzeti törekvéseket, amivel a megegyezés kényszerét erősítik. Jelen pillanatban természetesen még az is erősen bizonytalan, hogy mi lesz a sorsa az LTTE kádereinek, és nyitva maradt a mozgalom lehetséges utóéletének kérdése is. Fennáll a veszélye annak, hogy a katonai gyűrűn átcsúszó harcosok egy része megkísérel a szomszédos országokba húzódni, hogy onnan szervezze meg a további küzdelmet. Ez főként India számára jelent kiemelt kockázatot a Tigriseknek a Tamil Nadu-i szeparatista mozgalommal való évtizedes összefonódása miatt.

Az északi országrészt ugyanakkor tönkretette a folyamatos háború. A gazdasági és közösségi élet újjászervezése, a polgári infrastruktúra helyreállítása, az aknamentesítés feladatai óriási pénzüsszegeket igényelnek, melyeket Kotte nyugati felajánlásokból, donorkonferenciákon kíván előteremteni. Noha a térség (különösen Jaffna) ellátása az utóbbi időben javult, az újjáépítés még a legoptimálisabb biztonsági helyzetben is várhatóan igen sokáig terheli majd a kis dél-ázsiai országot. Az anyagi viszonyok és életkörülmények javítása mégis sokkal megoldhatóbbnak tűnik, mint

a társadalom „újjáépítése”, egy politikai közösséggé szervezése. A tamilkérdés minden bizonnyal az elkövetkező időszakokban is az állam jövőjét meghatározó legfontosabb problémakör lesz.

A sikeres hadműveletek ritkán emlegetett politikai következménye a hadsereg tekintélyének és politikai mozgásterének növekedése, különösen a „felszabadított” területek ügyeivel összefüggésben. Srí Lankára ez korábban nem volt oly mértékben jellemző, mint Pakisztánra vagy Mianmarra. Ez – noha a permanens hadiállapot természetes következményének is tekinthető – távlatilag fenyegetheti az ország belpolitikai stabilitását. Hasonló jelenségre Dél-Ázsiában több ízben is akadt példa.

Végezetül nem feledkezhetünk meg arról sem, hogy a polgárháborús szembenállás csak az egyik – bár legpusztítóbb – megnyilvánulása volt a szigeten tapasztalható etnikai ellentéteknek. A lakosság harmadik nagy kulturális csoportját jelentő muszlimok (mórok) az elmúlt huszonhat évben a két ellenséges tábor közé rekedve éltek. Az egykori bevándorolt arab kereskedőknek a társadalom mintegy hét százalékát kitevő kései leszármazottait mindkét fél gyanakvással szemléli. A zömme a tengerparti városokban élő muszlimok félelmei ma leginkább a szingaléz kultúra és a buddhista vallás (akár erőszakos) terjesztésének veszélyéhez köthetők. A mórok korábban az LTTE által uralt területeken is nemkívánatos elemeknek számítottak, az északi ország részben ma mégis azonosak az érdekeik a tamilokkal a szingaléz bevándorlás korlátozását illetően. Mindez természetesen nem fedi el a két etnikum közötti jelentős kulturális különbségeket, és nem jelent automatikusan szövetséget közöttük, de mindenképpen jelzi az ország összetett társadalmi problémáit. Félő, hogy a szigetországban növekedni

fog az erőpolitikába vetett hit, amely igen kedvezőtlen légkört teremt a társadalom egységének újrualapozásához. Noha a háborús állapotok felszámolása kétségkí-

vül jelentős eredmény, a fentiek tükrében még korai lenne túlzott optimizmussal nyilatkoznunk a tamil–szingaléz viszony jövőjével kapcsolatban. ■

Irodalom

- Pallister, David – Chamberlain, Gethin: Sri Lanka war toll near 6500, UN report says. *The Guardian*, 24 April, 2009.
- Sri Lanka: Sinhala Nationalism and the Elusive Southern Consensus. International Crisis Group, *Asia Report*, No. 141, 7 November, 2007.
- Manoharan, N.: Eelam War IV: Military Strategies of the LTTE. *Institute of Peace and Conflict Studies Articles*, 16 October, 2008.
- Agreement on a ceasefire between the Government of the Democratic Socialist Republic of Sri Lanka and the Liberation Tigers of Tamil Eelam, *BBC News*, 22 February, 2002.
- Chalk, Peter: Liberation Tigers of Tamil Eelam's (LTTE) International Organization and Operations – A Preliminary Analysis. *A Canadian Security Intelligence Service publication Commentary*, No. 77. March 17, 2000.
- Ramasubramanian, R.: Suicide Terrorism in Sri Lanka. *Institute of Peace and Conflict Studies Research Papers*, No. 5, August 2004.
- Army' enter last Tamil Tiger town. *The Colombo Times*, 28 February, 2009. <http://www.thecolombotimes.com>.
- The Tigers' last stand. *The Economist*, 8 January, 2009.
- Government's aim to weaken Tigers. *Daily News*, 28 November, 2007.
- Háda Béla: A Srí Lanka-i polgárháború történeti gyökerei. *Kül-Világ*, 2007. 2. szám. 32–50. o. <http://www.freeweb.hu/kul-vilag/2007/02/hada.pdf>.
- Heavy fighting as LTTE area shrinks. *The Sunday Times*, 10 May, 2009.
- Sri Lanka's Return to War: Limiting the Damage. *International Crisis Group, Asia Report*, No. 146. 20 February, 2008.
- Manoharan, N.: Sri Lanka: Challenges Ahead. *Institute of Peace and Conflict Studies, IPCS Issue Brief*, No. 92, February 2009.